

Вітроломи (уривок)

Степан Процюк

Увага! Ви читаете уривок з твору (ознайомчий фрагмент). Купуйте книжку на сайтах інтернет-книгарень.

1

Нестримний вітер розгулювся над Максимовим містом — маленькою частинкою багатолікого всесвіту. Скільки епох перебачив цей вітер, скільки подвигів освятив, скільки підлот намагався стерти з лиця землі...

Вітер не має минулого і не турбується про майбутнє. Він сам є життям. Він завжди тут і тепер. Люди тужать за минулим, намагаючись внести у нього якісь корективи, пробуваючи щось у думках скасувати, а щось прикрасити. Люди сподіваються на майбутнє: мовляв, ще трішки потерпимо, почекаємо, а тоді вже заживемо щасливо.

Незалежно від статі чи національності, люди наділяють своє майбутнє фантастичними рисами, а минуле — гротесковими викривленнями. Але наше минуле залишається таким, яким воно було. Його не підмалюєш і не скасуєш. А про майбутнє ми взагалі нічого не знаємо.

Ми могли б навчитися спокою в рослин чи тварин, які ніколи не бувають депресивними. Чи ви бачили колись понуру квітку або депресивного індика? Ми могли б учитися жити у вітру, що ніколи не думає про себе попереднього чи майбутнього. Могли б — але не вміємо і не хочемо...

Лі вітер усе бушує, хвилюється, шарпає матеріальними речами, що ми їх витворили, мовби намагається нагадати про їхню крихкість і тлінність...

Спершу він лагідний і несміливий, як дівчина на першому побаченні. Легкий, як подих дитини, коли їй насниться щось чудесне. Але ніхто не знає, яким він буде за годину. Може, вщухне, стихне, заховає своє могутнє невидиме вічно живе тіло у безконечні пустельні піски, щоб там трохи перепочити... Може, він узагалі не потребує відпочинку, бо не втомлюється, як ми, від тягара минулого і примар майбутнього... Може, з легкого і грайливого перетвориться на грізну стихію, що здатна добряче налякати непідвладною енергією, знищити на своєму шляху кволі ознаки матеріального добробуту...

Так було і цього разу. Спершу Максим відчув, як поволі, але методично повітря наповнюється леготом. Як той легіт швидко стає роздратованим, відтак сильнішим. Це вже не легіт, а леготище. Навколо потьмянішало.

Здавалося, що зараз буде гроза — із громом, блискавкою і зливою. Вітер любить цих супутниць своєї влади над природою і людиною.

Але цього разу він вирішив трохи попустувати. Сам навіяв хмари — потім сам їх порозганяв. Але у цьому проміжку відбувалося щось нечуване. Вітер здирав з людських голів накриття, яке по-крамарськи називають головними уборами. Деревата хиталися. Хаотичний рух усього живого міг веселити, а міг вселяти марновірний страх — це вже

залежало від світовідчуття.

Напевне, вітер хотів дати якийсь знак. Можливо, він закликав шукати правду. Або вирішив очистити повітря від смороду технічних відходів — щоб люди згадали про першовитоки.

— Цікаво, — подумав Максим, — чи вітер має обличчя? Як його уявити? Яким уявлю — таким і буде... Скажу, що вітер — як роздратований парубок, — і це буде правдою. Або що він — підступний чоловік середніх років з осінньою чоловічою вродою, — і теж не помилюся. Навіть якщо він є старезним дідом із довгою синьою бородою, — то це також недалеко від істини. Він також може бути по черзі то парубком, то чоловіком середніх років, то дідом. Він може бути всім. І ніким.

Якщо вітер — це пан Ніхто, то водночас він і пан Усе. Він захований всередині мене і в дереві навпроти. Коли він бушує і розважається, то його там не більше, ніж коли він засинає.

Але що це я таке верзу? Я ж не обкурився травки, як дехто з однокласників...

Буря, підламавши кілька дерев і поцупивши дещицю капелюшків та картузів, зникла так само несподівано, як і з'явилася.

Щойно відвідавши Максимове місто, вітер за мить уже міг гостювати у Мексиці або в зірковій системі Альфа Центавра. Також він міг сховатися на дно водоспаду або розгулювати на вершині Говерли.

Бо немає такого місця, де його можна достеменно знайти. І немає такого місця, де можна бути впевненим у його відсутності...

2

— Скільки можна сидіти в інтернаті! Про що ти тоді думаєш?

— Перестань, мамо! Думаю про те, що бачу перед собою!

— Ти не можеш наговоритися з ними у школі? Для чого тобі цей "Контакт" одразу після уроків?! Це навіть нецікаво — щойно говорили, і вже знову. У такому спілкуванні немає жодної таємниці, — мама пробувала вплинути на Сергія оригінальнішим шляхом.

— Мені цікаво.

— Чим? Поясни мені!

— Однаково не зрозумієш...

— Я не зрозумію? Тоді хто тебе зрозуміє, якщо не мама?

... напевне, переважна більшість батьків, свідомо чи несвідомо користуючись біологічним неписаним правилом власника, вважають, що лише вони можуть найкраще знати, що потрібно їхній дитині. І це легко пояснити, адже за батьківськими плечима стовбичить певний досвід, якого ще не мають їхні діти;

... напевне, переважна більшість дітей, свідомо чи несвідомо, вважають, що батьки мало розуміють сучасне життя. І це теж легко пояснити: батьки справді не мають того досвіду, що їхні діти, адже їхня молодість проходила за іншого часу та обставин...

— Мамо, облиш, бо я зараз щось скажу! — юне Сергієве обличчя вмент

почервоніло, злегка покриваючись нервовими алергійними плямами.

Але маму було нелегко зупинити:

— Ану ж! Кажи, що хотів!

Якусь хвилинку мовчанка несміливо тупцяла у квартирі, наївно сподіваючись, що її запросять присісти бодай на краєчок дивану. Вона скромно всядеться, а тоді одразу запустить флюїди своїх тихих незримих чарів. І те, що невдовзі збираються сказати одне одному мама і син, буде захищено під її важке покривало, що врятувало величезну кількість людей від зайвини сказаних слів, які могли необачно вилетіти з їхнього рота... Але пані мовчанка сьогодні після обіду — все ж п'ятниця, розумієте, усі натовлені наприкінці робочого тижня — була занадто лінивою. А може, вона трохи розгубилася, побачивши роздратоване обличчя пані Антоніни, Сергієвої матері, а також місяцеподібні алергічні плями на щоках її старшого сина. Хай там як, але він сказав:

— А хіба краще спілкуватися так, як ти з татом? Іноді тижнями мовчати! А за крайньої потреби писати записки одне одному! Невдоволено зиркати! Тоді вдома неможливо всидіти! Одразу хочеться кудись утекти...

Тепер настала черга червоніти пані Антоніні. Напевне, Сергійку, цю здатність покриватися місяцеподібними алергійними плямами ти успадкував від матері... Мама несподівано звсрескнула:

— Та як ти смієш?! Хто дав тобі право так розмовляти зі мною? Оцінювати поведінку твого батька і мою?!

— Я сам дав собі таке право.

У кімнаті знову зависла мовчанка. Але ця мовчанка була подібна до передгроззя. Ви, напевне, не раз спостерігали, як тихо-тихо стає перед грозою, навіть перед літньою зливою без грому? Здається, природа на якийсь час зупиняє свій біг. Або випадає у позачасовість. Чи просто вирішує смачно позіхнути перед великим стрибком вічного перетворення. А потім — злива і грім, гамір Господніх вуликів і зойк загадкових істот, що ховаються у глибоких трясовинах або на вершечках дерев...

— Ти? Ти сам дав собі таке право? — мама нашвидку осмислювала сказане, фонтануючи словами, щоб не мовчати...

— Так, мамо. А хіба не правда?

— Яке твоє діло — правда чи не правда? Ти повинен...

Сергій перебив із дивовижною спритністю:

— Гарно вчитися, слухати батьків і вчителів, відвідувати музичну школу і, нарешті, опанувати гру на скрипці! Мамо, я заощаджую тобі час для переліку.

— Ти... ти глумишся з мене?

— Ні.

— Ти вважаєш, що час, проведений у "Контакті", не є даремно витраченим? — пані Антоніма вже не могла зупинитися. — А твої численні відписки, дурнуваті сленгові репліки, віртуальні хихотіння і хохмочки-відповіді, твої непотрібні перелічування якихось деталей (як ти прокидався, як стирчав твій чуб...), твої обговорення якихось

маловідомих музичних груп — хіба це все не марна витрата часу?! Та це, коли хочеш знати, справжня дуристика!

— У всіх є своя дуристика, мамо...

— Ти робиш зауваження мені й батькові. А ти знаєш, як важко нам дається цей відносний добробут? Ти нічого не знаєш про це!

— Ну і як він вам дається? Це через нього ви мовчите або на крайняк пишете записки?

... кожна вікова категорія має у кишені старанно випрасуваного одягу примару персонального вікового егоїзму. Є і спільна гординя. Наприклад, мама вважає, що син не розуміє життя, а він так само думає про неї. І навіть не так важливо, хто більше винен, — важливо, чи можна примирити ці безсоромні важелі різних егоїзмів, що рухають нашими життями...

— Я не збираюся з тобою це обговорювати! Лише кажу, що ти маєш інтернет-залежність!

— Яку-яку залежність?

— Від ін-тер-не-ту! — пані Антоніна вимовляла кожен склад чітко і звучно, мовби була диктором, який віддає з екрану ТВ химерні накази глядачам.

— Чому це у мене залежність? Це у Петра Івановича є залежність від алкоголю, бо він вживає його кожен день.

— А ти хіба не сидиш кожного дня по кілька годин у "Контакті"? — маму не хвилювали залежності ні конкретного Петра Івановича, ні всіх інших нетрів Івановичів на планеті...

— Мені це цікаво. А цікавість і залежність — не одне і те ж.

— А що таке, по-твоєму, інтернет-залежність? Ти знаєш, що є навіть такий діагноз?

— Ма, ти вже ставиш мені діагнози! Супер!

Пані Антоніна змушена була зробити крок назад:

— Я лише попереджаю, що у тебе може розвинутися щось подібне...

— Мені просто бракує спілкування. Л віч-на-віч усього не скажеш. Стрьомно це, розумієш?

— Що за словечка? Чому тобі "стриьомно"? Мені ось не "стриьомно" розмовляти з тобою.

На такий пасаж не було сенсу відповідати, тому Сергій пропустив його повз вуха. Але натомість сказав таке, про що пані Антоніна потім довго думала:

— Ти розмовляєш зі мною тільки з обов'язку. У нас удома вже давно всі розучилися говорити. — І додав: — Живемо кожен сам по собі, кожен у своєму коконі.

... можливо, колись у далекому/недалекому майбутньому постане химерна країна інтернет-фанатиків. Її мешканці заледве чи будуть особисто знайомі між собою. Та й навіщо це їм? Навіщо очі навпроти, якщо є улюблена безособистісність монітора? Навіщо теплих або холодних рук — не деінде, а поруч, — якщо із екрану гріє

уніфіковане світло? У дистильованому, звільненому від потворності людських емоцій інтернет-царстві буде панувати снігова краса як ідеал нової людини. А якщо їй захочеться виплеснути почуття, вона робитиме це за допомогою спеціальної програми, навіть буде там обмінюватися своїми вибухами із такими ж, як сама. А якщо такими виявляться майже всі мешканці Найсправедливішої Країни — найвионченішого виквіту технократії, — то таких програм стане декілька або й кілька десятків, із розмаїттям нюансів і відтінків віртуального спілкування. Розмовляти вголос у цій країні можна буде лише у виняткових випадках. Про це будуть складені спеціальні інструкції Ради Трьох Жерців — із параграфами і підпараграфами...

— Ти хочеш сказати, що сидиш у своєму "Контакті" через мене і батька?

— Ма, не чіпляйся до слів. Я хочу сказати, що роблю так, як мені добре. Якби мені було добре щось інше, то робив би інше...

— Серпику, замість сидіти за комп'ютером, краще запишися у якийсь спортивний гурток. Тобі слід більше бувати на свіжому повітрі, ти дуже блідий! — мама намагалася пом'якшити несподівано жорсткі суперечності їхньої розмови.

— Добре, мамо, я подумаю, — механічно погоджувався, відчуючи, як щось закололо у лівій скроні.

Мати нарешті вийшла. Сергій втупився у монітор, але нічого не бачив.

Навколо так багато різних вітрів — не лише східних або північних, не лише теплих і холодних. Вітри очищують наше життя, здуваючи з нього і полову, і золото. Ось якби винайти такий апарат, який зможе протистояти небажаній енергії вітру... Він би назвав його "Вітро-

лом"... Він сам хотів би злитися з ним, стати сибірським шаманом або гуцульським мольфаром, вітровнкрадачем і вітроспрямовувачем. Ці оновлені вітри допомагали б усім жити...

За вікнами Сергієвої квартири бушував і реготав несподіваний вітер.

З

Максима більше хвилювало минуле. Ні, не його власне, бо шістнадцятирічні ще не укладають його у гербарії, оплакуючи або підправляючи. Він загалом любив префікс "архі" чи "архе". Архетипи, археологія, навіть архів та архіваріус. Ці слова дихали спресованим досвідом століть. Хлопець інтуїтивно відчував, що людство має багато варіантів відповідей навіть на найкаверзніші запитання. Але ці відповіді вкриті пилюкою байдужості та інертності, а то й бравадою чергових першовідкривачів велосипедів.

Сергій вважав, що ключ від таємниць — у майбутньому. А Максим таку ж роль відводив минулому. Це не заважало їм бути друзями. Як відомо, протилежності сходяться, й однокласники у суперечках збагачували себе, бо кожен найперше хотів докопатися до істини, а не марнославно тішитися тим, що його думка зверху...

Максимів учитель історії був молодий і цікавився археологією, навіть не

підозрюючи, якого він має самовідданого послідовника. Геральдика, сфрагістика, нумізматику манили і затягували. Це були для Макса не просто ефектні слова іншомовного походження. За ними відкривалися нові світи, які можна знайти у різних слідах минулого.

Улітку вчитель уперше взяв його на розкопки. Деякі однокласники сміялися, мовляв, який кайф порпатися у землі, вишукуючи там якісь допотопні черепки, ще й радіти цим знахідкам, наче тобі на дорозі раптом знайшовся гаманець із тисячею євро...

Але всі кпини і підколки розвіялись як дим... Недаремно Макс так хотів поїхати з учителем! Ми насправді небагато знаємо про інтуїцію і передчуття... Перед самим виїздом хлопцеві снилося, що він...

... іде степом. Надворі біла ніч, якої він ніколи не бачив. Навколо ні душі, лише степ і довгі білі колони, як велетенський дім, що є посередником між низом і верхом. Колони обвиті стрічками світлих кольорів. Так легко і радісно, ніби він переброс в іншому вимірі. Він відчуває, що колони є його продовженням, іншою суттю. Звідкись долинає морський шум. Максим оглядається — і бачить море, що лагідно обмиває степ. Треба скупатися, ура! Він наближається до моря — і раптом бачить світлу дівочу фігуру, що повіль-

но виходить із хвиль, розкинувши руки для обіймів.

Дівчина виходить на берег. Максим іще ніколи не бачив такого вродливого, одухотвореного дівочого лиця. Вона щось каже, але морський шум посилюється. Тоді дівчина підходить ближче... і шепче йому на вухо щось ніжне і спокійне... мовби Афродіта, яка вийшла з морської піни...

А далі вони вдвох, узявшись за руки, ходять під білими мармуровими колонами. Світла стає все більше. Світло проникає всередину. Він світиться — дівчина теж. Він наче бачить збоку, як ідуть морським берегом і степом водночас два прекрасні світлячки...

Максим прокидається — і вже не може заснути до ранку.

В археологічній експедиції першого ж дня він познайомився з Катею.

4

— Як Вам цей прекрасний черепок?

— О, він дуже симпатичний! І щось таке нагадує...

— Що саме?

— Якийсь уламок золотого міфу...

Коли незнайома миловидна дівчина це озвучила, Макс відчув, як по спині поповз дивний холодок невідомого походження.

... так могла б говорити панянка із його снів... Золота Принцеса зі світу його дитячих ідеальних образів... так могла би сказати його мама, якби була його однокласницею...

... Якийсь уламок золотого міфу... (Макс раптом відчув, як ці слова зашикнулися у його душі, мовби вона була відкритим колодязем, а ця фраза туди потрапила, як і багато інших,—але саме після неї колодязь закрили зверху). Якийсь уламок золотого міфу... (він уже десь чув ці слова із дівочих уст, десь у підвалах підсвідомості, у забутих фрагментах найдорожчого сну, бо найдорожчого часто лякаємося, як часто лякаємося щастя). Якийсь уламок золотого міфу... (ці слова стократно підсилили враження — і він глянув на юне дівоче лице — воно було прекрасним)...

Лле навколо не з'явилася веселка як знамення реставрації золотого міфу, не було жодних натяків на відродження золотої доби. Лише жваві будні розкопок, ентузіазм старолюбців, побутові проблеми — а також очі, лице, фігурка, енергія миловидної дівчини.

— Як вас звати?

— Катя.

— А мене Максим...

— Дуже приємно.

— Мені також.

Кінець ознайомчого фрагменту